



Europejska Federacja Związków Zawodowych ds. Żywności, Rolnictwa i Turystyki (EFFAT) zwróciła ostatnio szczególną uwagę w [piśmie do Komisji Europejskiej](#), że sektor rolny jest najbardziej dotknięty przez wypadki przy pracy i choroby. Nagminne są bardzo niskie zarobki, wysoki odsetek pracy nierejestrowanej i złe warunki pracy. Pracownicy często padają ofiarą wyzysku, w tym praktyk gangsterskich i innych form współczesnego niewolnictwa. Tysiące migrujących pracowników rolnych - zarówno obywateli UE, jak i krajów trzecich - żyje w chatach i osiedlach niehigienicznych, gdzie przestrzeganie fizycznego oddalenia jest niemożliwe, a pandemia może mieć niszczycielskie skutki. Na polach i w wielu zakładach przetwórstwa spożywczego robotnicy pracują w bezpośredniej bliskości, bez wyposażenia ochronnego.

Jeszcze zanim pandemia uderzyła w Europę, system rolny walczył o utrzymanie opłacalności ekonomicznej pomimo znacznych środków unijnych. Nie był on również zrównoważony pod względem ekologicznym i społecznym, uszczuplając glebę, zatruwając warstwy wodonośne i skupiając władzę w rękach karteli detalicznych, które napędzały ceny tak niskie, że w wielu przypadkach były one niższe od kosztów produkcji. Jak pokazują dotychczasowe i przyszłe [badania opublikowane przez Open Society European Policy Institute](#) (OSEPI), ceny są jednym z kluczowych czynników napędzających popyt na wyzyskiwaną siłę roboczą zarówno w Europie Południowej, jak i Północnej.

Środki krótkoterminowe nie wystarczą. O ile wspieranie rolników w tym kryzysie jest ważne, o tyle wtłaczanie większej ilości gotówki w zepsuty system nie naprawi go. Zamiast tego środki te mogą doprowadzić do subsydiowania trucieli i mogą w ogóle nie przynosić korzyści pracownikom, ponieważ więcej pieniędzy dla rolników nie jest [gwarancją wyższych płac i godnych warunków pracy](#), zatrudnienia i mieszkania dla pracowników rolnych.

Zmniejszenie biurokracji i zawieszenie wymogów sprawozdawczych, jak to ma miejsce w przypadku krótkoterminowych środków WPR, może jedynie pogorszyć warunki pracy.

CO MOŻE ZROBIĆ UE?

Pandemia stanowi dla UE okazję do przebudowy systemu rolnego i żywnościowego, aby uczynić go zarówno bardziej ekologicznym, jak i zgodnym z prawami, z bardziej sprawiedliwymi łańcuchami dostaw, odpowiednimi cenami zarówno dla rolników, jak i konsumentów oraz gwarantowanymi prawami pracowniczymi dla pracowników.

Potrzebne są następujące działania:

- 1. Pilne zajęcie się sytuacją pracowników sektora rolno-spożywczego podczas pandemii COVID-19.** Warunki pracy i życia wielu pracowników w całym łańcuchu dostaw żywności, a w szczególności w rolnictwie, są na ogół poniżej standardów. Obecnie narażeni są oni również na zwiększone ryzyko zarażenia się wirusem. UE i państwa członkowskie powinny zrobić wszystko, co w ich mocy, w tym zmobilizować dodatkowe środki finansowe, aby zapewnić godne warunki mieszkaniowe, dostęp do wody, szybkie testy i zapewnić wyposażenie ochronne dla pracowników na europejskich polach i w zakładach przetwórczych. Należy również zapewnić oddzielne i godne zakwaterowanie, niezależnie od statusu pobytu. Fundusze UE powinny być również kierowane bezpośrednio do organizacji społeczeństwa obywatelskiego, które prowadzą działania informacyjne wśród pracowników rolnych i zaspokajają ich podstawowe potrzeby. Ponadto wszyscy pracownicy zarażeni koronawirusem lub członkowie ich rodzin powinni mieć możliwość skorzystania z pełnopłatnego urlopu bez obawy o utratę pracy lub dochodów.
- 2. Przekształcenie nowej WPR tak, aby była ona zrównoważona zarówno pod względem społecznym, jak i środowiskowym.** Wspólna polityka rolna (WPR) UE do tej pory nie

sprzyjała zrównoważonym praktykom rolniczym, a jej wymiar społeczny skupiał się prawie wyłącznie na rolnikach, ale nie na pracownikach rolnych. Zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem, nowa WPR ma wzmocnić uwarunkowania środowiskowe w zakresie przyznawania dotacji na rolnictwo. Już najwyższy czas, by uzależnić wypłatę wynagrodzeń bezpośrednich w ramach WPR od przestrzegania przepisów prawa pracy, standardów socjalnych i układów zbiorowych pracy.

3. **Skoncentrowanie się na pracownikach w ramach strategii "od pola do stołu".** Przygotowywana strategia UE "od pola do stołu" powinna w większym stopniu skupiać się na pracownikach sektora rolno-spożywczego i zapewniać bardziej równomierny podział wartości w całym łańcuchu dostaw. Traktat UE jasno określa ten cel, stwierdzając, że WPR powinna zapewniać "odpowiedni poziom życia" szerszej "społeczności rolniczej" (art. 39 TFUE).
4. **Zapewnienie pełnego dostępu do zadeklarowanego zatrudnienia dla pracowników migracyjnych i uchodźców.** UE powinna wezwać rządy krajowe do wydawania zezwoleń dla pracowników nieposiadających dokumentów, którzy stanowią najbardziej narażoną część puli wyzyskiwanej siły roboczej już w UE i którzy są wykluczeni z dostępu do subsydiowanych usług w wielu państwach członkowskich. W większości krajów UE zawieszenie procedur azylowych i imigracyjnych z powodu pandemii doprowadziło do sytuacji, gdzie miliony osób znalazły się w stanie zawieszenia i wiele z nich może być pozbawionych dokumentów. Zezwolenia powinny być zatem automatycznie przedłużane, a oczekujące na rozpatrzenie wnioski akceptowane, tak jak uczyniły to już niektóre państwa członkowskie, z wydanymi zezwoleniami o rozsądnym okresie ważności, w celu zapewnienia pewnej stabilności i bezpieczeństwa osobom i rodzinom znajdującym się w niepewnej sytuacji. Procedury powrotu są de facto zawieszone w wielu krajach, a biorąc pod uwagę dodatkowe wyzwania związane z dostępem do środków odwoławczych, powinny zostać formalnie zawieszone, a osoby zatrzymane powinny być zwolnione i otrzymać odpowiednie wsparcie.
5. **Poprawa funkcjonowania tras wydawania zezwoleń na pracę dla migrantów spoza UE w celu dotarcia do Europy oraz egzekwowanie przestrzegania praw pracowników migrujących i uchodźców.** Istniejące przepisy UE dotyczące regularnej migracji, takie jak dyrektywa w sprawie [pracowników sezonowych](#) i [dyrektywa w sprawie niebieskiej karty](#), okazały się nieodpowiednie zarówno pod względem zapewnienia przestrzegania praw pracowników migrujących, jak i zaspokojenia popytu. Komisja Europejska powinna zatem rozszerzyć i wzmocnić istniejące projekty pilotażowe dotyczące legalnej migracji w dialogu ze związkami zawodowymi i innymi organizacjami pracującymi z pracownikami migrującymi. Mechanizmy te powinny umożliwić pracownikom migrującym składanie wniosków w kraju, uzyskanie prawa pobytu, zmianę rodzaju pozwolenia i zmianę pracodawcy. Instrumenty UE, takie jak dyrektywa w sprawie pracowników sezonowych, również powinny zostać odpowiednio zmienione, aby przepisy te były wiążące dla wszystkich państw członkowskich. Państwa członkowskie uczestniczące w projektach powinny zobowiązać się do zapewnienia godnych warunków pracy i być za nie odpowiedzialne. Przepisy dotyczące praw pracowników i ofiar w instrumentach unijnych i krajowych powinny być również lepiej egzekwowane, tak aby egzekwowanie nie koncentrowało się głównie na statusie migracyjnym.
6. **Wprowadzenie obowiązkowego prawodawstwa UE w zakresie praw człowieka i należytej staranności w dziedzinie ochrony środowiska.** Definicja praw człowieka w nowych ramach UE powinna obejmować prawa związkowe i pracownicze, jak również prawa środowiskowe. Powinna ona ustanowić obowiązkowe i skuteczne mechanizmy należytej staranności obejmujące działalność przedsiębiorstw i ich stosunki biznesowe, w tym łańcuchy dostaw i podwykonawstwa, oraz obejmować MŚP, jak również duże przedsiębiorstwa. Należy

uwzględnić silne systemy odpowiedzialności i środki ochrony prawnej dla ofiar. Zdecydowana większość europejskich przedsiębiorstw objętych [badaniem, które zostało niedawno opublikowane przez Komisję Europejską](#), zażądała wiążącego instrumentu UE dotyczącego należytej staranności w zakresie praw człowieka.

Kryzys wywołany przez rozprzestrzenianie się koronawirusa pokazał, jak kruchy i niezrównoważony jest nasz system zaopatrzenia w żywność. Instytucje UE i państwa członkowskie powinny podjąć działania już teraz, aby upewnić się, że żywność, którą spożywamy, nie jest produkowana z wykorzystaniem ludzi i planety - i aby zbudować sprawiedliwszy i bardziej zrównoważony system żywnościowy.